

Doris ocelligera (Bergh, 1881) 'Ruwe wratslak', weer een nieuwe zeenaaktslak in de Nederlandse kustwateren

Fig. 1. 'Ruwe wratslak' *Doris ocelligera* (Bergh, 1881). Oosterschelde, juni 2020. Foto Peter H. van Bragt.

Peter H. van Bragt

Doris ocelligera (Bergh, 1881), another new sea slug in the Dutch coastal waters

Summary. In June, 2020 the nudibranch *Doris ocelligera* (Bergh, 1881) was observed for the first time in The Netherlands. Later several more specimens were found in the same place. This location was the south-eastern part of the Eastern Scheldt estuary in the province of Zeeland. The location is remote from the seaside, which suggests that the species may have been carried with molluscs imported for local commercial cultures.

Inleiding

Begin juni 2020 trof een sportduiker in de Oosterschelde een nog niet eerder in Nederland waargenomen zeenaaktslak aan. Nadat er binnen enkele weken nog een aantal exemplaren waren waargenomen werd duidelijk dat het *Doris ocelligera* (Bergh, 1881) betrof [synoniemen: *Staurodoris ocelligera* Bergh, 1881 (originele naam), *Aldisa berghi* Vayssi re, 1901 en *Doris lutea* Risso, 1826 (dubieus synoniem)] (www.marinespecies.org). Het gaat om een opvallende soort die karakteristieke gele eiersnoeren produceert.

Eerste waarneming in Nederland

De eerste waarneming van deze soort in Nederland betrof een dier van circa 2 cm lang dat opviel door de gele kleur en de relatief grote 'wratten' op de rug. De waarneming werd gedaan bij de Bergse Diepsluis, in de zuidoostelijke bocht van de Oosterschelde, op slechts enkele meters diepte, in de roodwierzoo-

ne. Al snel werd duidelijk dat het hier ging om een soort die nieuw is voor de Nederlandse fauna. Na enkele 'posts' op sociale media, en met hulp van experts uit onder andere Spanje en het Verenigd Koninkrijk, werd duidelijk dat het *Doris ocelligera* betrof (fig. 1). Er is nog een andere Zuid-Europese soort die er op lijkt: *Doris verrucosa* Linnaeus, 1758 (fig. 3). Het onderscheidende kenmerk is de aanwezigheid van kleine pigmentvlekjes op de uiteinden van de wratten op de rug van de slak. Bij het eerste gevonden exemplaar was dit kenmerk niet duidelijk aanwezig. In dezelfde maand zijn er echter nog minstens 15 andere exemplaren in de Oosterschelde aangetroffen die dit kenmerk wel zeer duidelijk vertoonden.

Anatomische kenmerken

De maximale lengte van *Doris ocelligera* is circa 45 mm. Meerdere exemplaren van ongeveer deze lengte zijn al in de Oos-

Fig. 2. 'Ruwe wratslak' *Doris ocelligera* (Bergh, 1881) met eiersnoer. Oosterschelde, juni 2020. Foto Peter H. van Bragt.

terschelde aangetroffen. Elders op de West-Europese kust lijkt de soort vaak veel kleiner te blijven, tot circa 25 mm. De mantel is bedekt met een karakteristiek patroon van wratten. Grotere en kleinere wratten staan gemengd door elkaar. De grotere wratten zijn onregelmatig van vorm en soms enigszins afgevlakt aan de bovenzijde. De wratten worden naar de mantelrand toe steeds kleiner. Op de uiteinden van de meeste wratten zijn een of meer kleine donkere pigmentvlekjes aanwezig. Dit kenmerk was bij het eerst aangetroffen exemplaar niet duidelijk zichtbaar. De kieuwkrans wordt gevormd door circa negen enkelvoudig geveerde kieuwveren en wordt omringd door een cirkel van circa acht grotere wratten waar ook kleine pigmentvlekjes op aanwezig kunnen zijn. Aan de basis van iedere rhinofoor staan twee laterale, grotere wratten. Deze laatste twee kenmerken zijn ook aanwezig bij *Doris verrucosa*. De kleur is bleek- tot felgeel. Elders, met name in het Middellandse Zeegebied, zijn ook exemplaren met bruin pigment in de mantel aangetroffen. De rhinoforen zijn vaak lichter dan de mantel. De kieuwkrans is soms donkerder, geeloranje. Onderhuids, in de mantel zijn korte, lichtere streepjes aanwezig die de wratten lijken te verbinden. De eiersnoeren zijn tot circa 12 cm lang. Een eiersnoer is een lage, dikke, enigszins golvende band, die in een linksgedraaide spiraal met twee à acht windingen wordt afgezet. Wordt het eiersnoer op wieren afgezet dan is het vaak een slordige, kleinere golvende spiraal met slechts circa twee windingen (fig. 2). Wordt het eiersnoer afgezet op een vlak substraat dan is het meestal een meer symmetrische, grotere golvende

spiraal, met tot acht windingen. De kleur van het eiersnoer is vuil- tot felgeel. Deze specifieke kleur van de eiersnoeren maakt ze onmiskenbaar voor wat betreft de huidige in de Nederlandse kustwateren aangetroffen soorten zeenaaktslakken. De tot nu toe meer dan tien in de Oosterschelde aangetroffen eiersnoeren waren alle vuilgeel van kleur. Ze waren als een korte, slordige, golvende spiraal op roodwieren afgezet.

Ecologie en voedselvoorkeur

Alle tot nu toe in de Oosterschelde aangetroffen exemplaren bevonden zich op circa 1-4 m onder de laagwaterlijn, in de roodwierzone. Hier zijn dus ook alle eiersnoeren aangetroffen. *Doris ocelligera* voedt zich, net als *Doris verrucosa*, bij voorkeur met diverse soorten sponzen: o.a. Broodspons *Halichondria panicea* (fig. 4), vermoedelijk ook Geweispons *Haliclona oculata* en soorten van het geslacht *Hymeniacidon* (Tomson & Brown, 1984). Dat is hier mogelijk de Bleke piekjesspons *Hymeniacidon perlevis*. Deze prooi-soorten zijn op de aangegeven diepte ruimschoots aanwezig op oesters en stenen, maar ze zijn vaak minder zichtbaar door de overwoekerende wieren. Mogelijk is momenteel het aantal dieren in de Oosterschelde veel groter dan de tot nu toe aangetroffen exemplaren doen vermoeden, maar worden ze minder waargenomen omdat ze onder de wieren verborgen zijn.

Verspreidingsgebied

Doris ocelligera is bekend van de zuidkust van de Britse eilanden en West- en Zuid-Frankrijk (Picton & Morrow, 1994; Trainito

Fig. 3. *Doris verrucosa* Linnaeus, 1758. Étang de Tau (Frankrijk). Foto Pascal Girard.

& Doneddu, 2014). Mogelijk is het een soort die het verspreidingsgebied in noordwaartse richting uitbreidt als reactie op de klimaatopwarming (dergelijke soorten worden wel aangeduid als 'klimaatshuivers').

Doris ocelligera komt momenteel in het zuiden van Engeland en Ierland ook vaker voor dan vroeger. Voor klimaatshuivers lijkt het logisch dat ze eerst bij de westelijke ingang van de Oosterschelde, vervolgens in de centrale deel en later pas in de oostelijke Oosterschelde worden aangetroffen. Dat deze slak zo ver achterin de zuidoostelijke Oosterschelde terecht is gekomen, is wellicht te verklaren als het om een met geïmporteerde schelpdieren meegelifte soort betreft.

Nederlandse naam

In verband met de populariteit van zeenaaktslakken onder veel sportduikers en andere natuurliefhebbers en hun bijdrage aan diverse monitoringsprogramma's is het wenselijk om alle Nederlandse soorten van een Nederlandse (triviale) naam te voorzien. *Doris ocelligera* had nog geen Nederlandse naam. Vanwege de vormvariatie van de papillen op de mantel en de verwantschap met andere wratslakken wordt voor deze nieuwe Nederlandse soort de naam 'Ruwe wratslak' voorgesteld. Het is de 63ste waargenomen soort van de Nudibranchia en Sacoglossa in Nederlandse kustwateren.

Doorgeven van waarnemingen

Wij vragen sportduikers om in de Zeeuwse Delta uit te kijken naar deze opmerkelijke zeenaaktslak en de gele eiersnoeren. Probeer er liefst zo gedetailleerd mogelijke foto's van te maken en de waarnemingen te melden. Dat kan o.a. via de website Blauwtipje.nl (www.blauwtipje.nl) waar een database van Nederlandse waarnemingen van zeenaaktslakken en verwante soorten wordt bijgehouden. Waarnemingen van deze soort en alle andere zeeorganismen kunnen ook worden doorgegeven via de website van Stichting ANEMOON (www.anemoon.org). In beide gevallen worden de waarnemingen gedeeld en toegevoegd aan het de Nederlandse Nationale Databank Flora en

Fauna. Een uitgebreide beschrijving en meer foto's van deze en alle andere Nederlandse soorten zeenaaktslakken zijn te vinden op de Nederlandse zeenaaktslakken app Blauwtipje.nl (beschikbaar voor Ios en Android).

Fig. 4. Gewone broodspoon *Halichondria panicea* (Pallas, 1766). Oosterschelde, 2014. Foto: Peter H. van Bragt.

Dankwoord

Dank aan Pascal Girard voor zijn foto van *Doris verrucosa*.

Geraadpleegde bronnen

- MOLLUSCABASE, 2020. *Doris verrucosa* Linnaeus, 1758. Accessed through: World Register of Marine Species. <http://www.marinespecies.org/aphia.php?p=taxdetails&id=139623>. Geraadpleegd 01-07-2020.
- PICTON, B.E. & C.E. MORROW, 1994. A field guide to the Nudibranchs of the British Isles. – Immel Publishing, London.
- TOMPSON, T.E. & G.H. BROWN, 1984. Biology of Opisthobranch Molluscs, Vol. II. – The Ray Society, London.
- TRAINITO, E. & M. DONEDDU, 2014. Nudibranchi del Mediterraneo, 2nd ed. – Il Castello, Cornaredo.

Adres van de auteur
phvanbragt@kpnplanet.nl